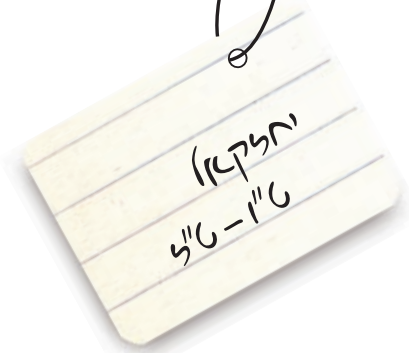

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

פרק ט"ו

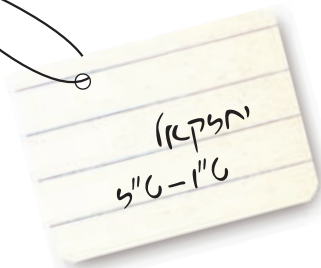
מפרק ט"ו ואילך מופיעים משלים נבואיים שונים ומגוונים העוסקים בהיסטוריה של ירושלים ובגורלה. במרכזו של פרק ט"ו עומד משל המדמה את עם ישראל לעץ גפן. זהו דימוי שכיח במקרא (ראו למשל משל הכרם בישעיהו ה'ז; תהלים פ"ט), אולם בדרך כלל הדימוי מתמקד בענבי הגפן, בעוד שבנבואתנו נזכר רק העץ ללא הפירות.

1 'מה יהיה עץ הגפן מכל עץ הזמוכה אשר היה בעצי היער' (ב) מהו ייחודו של עץ הגפן בין עצי היער, ומה מבקש הנביא להדגיש בכך באשר לייחודו של העם? היעזרו בפרשנים הבאים:

רד"ק: 'ועניין המשל, כי המשיל ישראל לעץ גפן שהוא עץ דק ורפה מכל העצים, ובישראל נאמר כי אתם המעט מכל העמים. וכשיוצא פרי טוב, יצא ממנו היין המשמח אלהים ואנשים. הנה העץ הזה אין בו תועלת אלא בפריו... והנה הוא (ללא ענבים) זמורת היער ואין בו צורך אלא לאש'.

הרב יגאל אריאל: 'הנביא מתייחס לגזע הגפן ואפשרויות שימושיו, הוא מחפש יתרון לגפן ולא מוצא לה אלא הסקה בלבד. דומה שעוקצו של המשל הוא דווקא במה שלא נזכר בו. הגפן היא בעלת טוב שופע, היא מניבה ענבים מלאי תירוש מתוק ומשמחת אלהים ואנשים יותר מעצים אחרים. אלה לא קיימים כאן משום שהגפן זנחה את כוחה וסגולתה העיקריים, לגדל ענבי הילולים, ונכנסה לזירה כוחנית שאינה שלה... עם ישראל אינו יכול להתהדר בנוצות לא לו... תפארתו תהיה רק כאשר יחזור אל עצמו, יישען על אלהיו ויניב את פרו המוסרי והרוחני' (י' אריאל, לב חדש - עיונים בספר יחזקאל, עמ' 141).

פרק ט"ז

במרכזו של פרק זה עומד משל האסופית, בו מגולל הנביא את ההיסטוריה של עם ישראל ואת יחסיו הנפתלים עם ה' באמצעות דימוי דרמטי, קשה ומיוחד במינו. הנבואה פותחת בתיאור ראשית יצירת העם, המדומה לאסופית המושלכת אל השדה בלידתה (ג-ה). לאחר מכן עובר ה' עליה ואוספה אליו, נושאה לאישה ומטפח אותה (ו-יד). אולם מעמדה ויפיה מביאים אותה לבגוד בו ולזנות עם כל עובר, ואף לתת להם מכל הטוב שהעניק לה ה' (טז-לד). כעונש על כך ה' שולל ממנה את כל שנתן לה, משיב אותה לנקודת המוצא ומענישה בחומרה רבה (לה-מג). נבואה קשה זו נחתמת בהבטחה לחידוש הברית בין ה' לישראל (נט-סג).

2 פעמיים עובר ה' על האסופית בשדה, בפעם הראשונה עם לידתה (ו) ובפעם השנייה לאחר שגדלה (ח). עמדו על ההבדל בתגובת ה' למראה האסופית, ונסו לשער מדוע נצרכו שני שלבים, ומדוע לא אימץ אותה ה' כבר בשלב הראשון. תנו דעתכם להקבלה בין התיאור כאן לבין השלבים בגאולת מצרים: ריבוי העם וגדילתו תוך כדי השעבוד (שמות א', יב) והתגלות ה' בשלב מאוחר יותר (שמות ב', כג-כה; ג', ז-י).

3 חטאי האסופית מתוארים בשני שלבים: טו-כב; כג-לד. עמדו על אופיו של החטא בכל שלב: התייחסו ללשון 'לקיחה' החוזרת בשלב הראשון ולסיכומו של השלב (כב), והשוו לתיאורי האימוץ והטיפוח בחלק הקודם (ח-יד). בשלב השני, עמדו על אזכורי הזנות החוזרים ועל לשונות הריבוי ושמות העמים השכנים הנזכרים בפסוקים אלו. חשבו מהם החטאים אליהם מכוון הנביא בכל אחד מהשלבים.

4 בפסוקים מד-נט הכתוב משווה בין מעשי הבת ובין מעשי משפחתה המסמלים את התרבויות שסביבה: הוריה - האמורי והחיתי, ואחיותיה - שומרון וסדום. תיאור זה מחזיר אותנו אל תיאור מוצאה של האסופית המופיע בתחילת הפרק (ג).
א) להלן שרטוט של המבנה הכיאסטי של המשל. עיינו בו ועמדו על תרומתו לרעיון המרכזי בנבואה:

א1 - לידתה מהאמורי והחיתי ונטישתה (ג-ד)

ב1 - גדילתה בשדה עירום ועריה (ה-ז)

ג1 - אימוצה בידי ה', הלבשתה וטיפוחה (ח-יג)

ג2 - בגידתה בה' והעברת מתנותיה לעבודה זרה (טז-כב)

ב2 - החזרתה למצבה הראשוני עירום ועריה (לו-לט)

א2 - השוואת מעשיה למעשי הוריה, האמורי והחיתי (מג-מה)

ב) לאור המבנה הכיאסטי, חשבו מה משמעותו של דימוי האסופית ומה הוא מלמד על אופיו של העם ועל היחס בין טבעו המולד לגידולו וחינוכו?

רחיבה ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com" מתן על הפרק "מתן על הפרק"

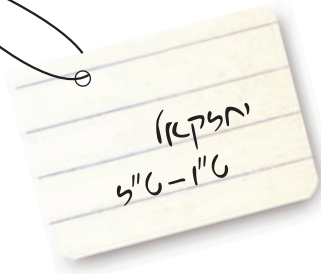

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

הרחבה

'ואמר לך בדמיך חיי'

בתחילת משל האסופית בפרק ט"ז מופיעה תמונה נוגעת ללב של האסופית המושלכת עירום ועריה בשדה, ללא כל טיפול, מתבוססת בדמי הלידה: 'ותשליכי אל פני השדה בגעל נפשך ביום ה'לדת אתך' (ה). ברגעים קשים אלה עובר עליה ה' ורואה אותה. אולם בשלב זה, קודם שיאסוף ויאמץ אותה אליו, הוא אומר לה פעמיים: 'בדמיך חיי'. אמירה מיוחדת זו זכתה לפרשנויות שונות במהלך הדורות. הפרשנות המפורסמת ביותר היא פרשנותו של רבי מתיא בן חרש, המוכרת לנו מן ההגדה של פסח, הרואה בפסוק זה תיאור של השלב הקודם לגאולת מצרים:

"היה רבי מתיא בן חרש אומר: הרי הוא אומר 'ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים' - הגיע שבועתו שנשבע הקדוש ברוך הוא לאברהם שיגאל את בניו ולא היה בידם מצוות שיתעסקו בהם כדי שיגאלו, שנאמר 'שדים נכונו ושערך צמח ואת ערום ועריה' - ערום מכל מצוות. נתן להם הקדוש ברוך הוא שתי מצוות - דם פסח ודם מילה, שיתעסקו במ כדי שיגאלו, שנאמר 'ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך' " (מכילתא דרבי ישמעאל מסכתא דפסחא ה).

אולם פירושו הפשוט של ביטוי זה הוא כדברי הרד"ק במקום, הרואה במילים "בדמיך חיי" הבטחה ותקווה:

"ואראך מתבוססת בדמיך - מתגואלת בדמי הלידה, והמשל - שהיו מתבוססים בטיט והוא החמר שהיו עושים ממנו הלבנים, ולא היה להם פנאי לנקות עצמן ממנו, כי תמיד היו מכריחים אותם לעשות הלבנים יום לא ישובתו. בדמיך חיי - לא תראו שתמותו מתוך כובד העבודה הזאת, אלא עם כל זה הטינוף והלכלוך וכובד העבודה תחיו ותרבו כצמח השדה".

המשך בעמוד הבא <

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com"

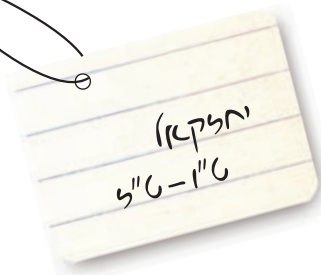
מתן ורחוב

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננגרטן
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

פרשנות מיוחדת במינה לדברים הללו העניקה נעמי שמר בשירה 'בדמיך חיי', שהיה אחד השירים האחרונים שכתבה, בעת גל מעשי הטרור בארץ. בשירה רואה נעמי שמר במילותיו של ה' עצמן את כוח החיות בעת המשבר:

"בדמיך חיי" / נעמי שמר

המילים העתיקות נותנות בי כח

בקולות העתיקים אמצא מרפא

הם עוזרים לי לחיות

הם עוזרים לי לצמוח

לברוא עולם יותר יפה

ואעבור עלייך ואראך

מתבוססת בדמיך

ואומר לך בדמיך חיי

חיי, חיי, בדמיך חיי

ואומר לך בדמיך חיי

ופתאום מעל ראשי נפתחת קשת

מניפה צבעונית נפרשת

מבשרת חיים, מבשרת תקווה

ושלום ושלווה וחסד

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com"

מתן ורחובות

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננגרטן
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555